

UDK 342.7(497.5)(091)
Pregledni članak
Priljubljen 19. 11. 2011.
Prihvaćen 13. 3. 2012.

MLADEN TOMORAD

Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu
Borongajska 83d, HR-10 000 Zagreb
mladen.tomorad@zg.t-com.hr

VANJSKA POLITIKA MATIJAŠA KORVINA OD 1464. DO 1490.

Ovaj je članak drugi dio rada¹ u kojem se istražuje vrlo kompleksna europska politika ugarsko-hrvatskoga kralja Matijaša Korvina. U ovom se dijelu razmatraju događaji od proljeća 1464. do 1490. godine.

U prvom poglavlju članka autor obrađuje pokušaj organiziranja križarskoga pohoda Pija II. protiv Osmanlija 1464. i Matijaševe samostalne akcije radi učvršćivanja jugoistočnih granica kraljevstva. U drugom se poglavlju obrađuje razvoj Matijaševih odnosa s bivšim tastom Jurjem Podjebradskim koji je na kraju doveo do rata (1468–1471). U trećem je poglavlju dan kratak osvrt na pobunu plemstva protiv Matijaševe centralističke vladavine 1472. Četvrto se poglavlje bavi ratom za češko prijestolje (1471–1479) i ponovnim ratom protiv Fridrika III. (1477). U petom poglavlju autor daje kratki pregled Matijaševih odnosa s papinstvom, a u šestom pregled ratovanja s Osmanlijama tijekom sedamdesetih i osamdesetih godina XV. stoljeća. U sedmom poglavlju razmatraju se diplomatske akcije vezane uz traženje Matijaševe nove supruge te njegov brak s Beatricom Aragonskom. U osmom poglavlju autor se bavi Matijaševim ratom s Fridrikom III. za carsku titulu. Deveto je poglavlje posvećeno kraljevoj vanjskoj politici i diplomatskim aktivnostima s Venecijom i talijanskim državama tijekom osamdesetih godina. Deseto poglavlje daje pregled političkih aktivnosti tijekom posljednjih godina njegove vladavine. Jedanaesto poglavlje analizira Matijaševu vojsku. Rad završava kratkim pregledom posljednica kraljeve burne politike.

Ključne riječi: Matijaš Korvin, vanjska politika, Juraj Podjebradski, Fridrik III, Kazimir IV, rat za češko prijestolje, Beatrica Aragonska, Venecija, papinstvo, talijanske države, Osmansko Carstvo, Maksimilijan I, vojska

---

¹ Prvi je objavljen u *Kroatologiji* 2(2011)1: 165–192.

Uvod

Nakon konačne svečane krunidbe krunom sv. Stjepana 29. ožujka 1464. godine Matijaš se okreće unutrašnjoj stabilizaciji zemlje i jačanju svoga položaja u državi. U isto vrijeme njegove ambicije rastu pa tako u drugoj polovici šezdesetih godina XV. stoljeća on svoju vanjsku politiku sve više usmjerava prema prostoru središnje Europe. Njegova se diplomatska aktivnost i vanjska politika odnose na velik dio Europe i Bliskoga istoka. U tom razdoblju Matijaš održava stalne diplomatske veze s Rimskom kurijom, Venecijom, Napuljem, Milanom, Firencem, Ferrarom i drugim talijanskim državama, sa Skenderbegom u Albaniji, zatim izmjenjuje veleposlanike s Francuskom, Burgundijom, Švicarskom i mnogim njemačkim kneževinama. Kasnija su razdoblja njegove vladavine obilježena pokušajima stalnih kontakata s Rusijom, Perzijom i Egiptom. Vanjska je politika usmjerena ponajprije na Srbiju, Bosnu, Hrvatsku radi obrane od osmanske opasnosti, zatim na Češku, Austriju i na Sveto Rimsko Carstvo. Sedamdesete i osamdesete godine Matijaš počinje intenzivne vojne operacije koje su vezane uz novi sukob s njemačkim kraljem i carem Fridrikom III. i u vezi s tim pokušajem utjecaja na njemačke staleže koji su mu trebali osigurati njemačku krunu.

Borbe s Osmanlijama u drugoj polovici šezdesetih godina XV. stoljeća²

Papa Pio II. pozvao je već 1463. godine cijeli kršćanski svijet u borbu protiv Osmanlija na Balkanu radi njihova istjerivanja iz Europe³ (Nagy i Nyáry 1875–1878, I). Početkom 1464. godine papa, potaknut uspjesima kralja Matijaša u Bosni, objavljuje svoj plan prema kojem je sjedinjena kršćanska mornarica trebala isploviti iz Ancone prema Carigradu 5. lipnja 1464. (Nagy i Nyáry 1875–1878, I; V. Klaić 1973: 67; Bak 2008: 720; Ryder 2008: 580–581). Prema tom planu kralj Matijaš trebao je sa svojom kopnenom vojskom napasti osmanske posjede na Balkanu. Matijaš je zadovoljan papinim planom početkom svibnja 1464. skupio 14 000 konjanika i 8000 pješaka s kojima je namjeravao provaliti na osmanski teritorij. Nažalost, ostali vladari kršćanske Europe nisu bili oduševljeni tim planom papina križarskoga pohoda kao što je bio ugarsko-hrvatski kralj. Čak ni Venecija, dotadašnji saveznik kralja Matijaša u ratu s Osmanlijama, nije vjerovala u veći uspjeh

---

² Događaji su detaljno opisani u: Franknoi 1891: 59–61, 64–67, 68, 103–110.

³ S početka šezdesetih godina XV. stoljeća potječe čitav niz papinskih pisama upućenih talijanskim državama, francuskomu kralju, burgundskomu vojvodstvu i njemačkomu kralju.

jer je križarskoj vojsci pridružila samo dvanaest galija. U lipnju 1464. križarska vojska nije se okupila u Anconi, što je potaklo kralja Matijaš da papi uputi novo pismo u kojem s razočaranjem ističe da će se on sam nastaviti boriti protiv Osmanlija, ali da je jako razočaran vladarima kršćanskoga zapada (Nagy i Nyáry 1875–1878, I; V. Klaić 1973: 67–68; Franknoi⁴ 1891). Uvidjevši da od križarske vojne neće biti ništa, Mehmed II. je već u lipnju poslao novu vojsku od 40 000 vojnika u novi pljačkaški pohod po Bosni kojemu se ubrzo i sam pridružio s glavninom vojske (V. Klaić 1973: 69–70; Franknoi 1891). Papa Pio II. pristigao je u Anconu 19. srpnja kako bi sam poveo brodovlje na istok (V. Klaić 1973: 70; Franknoi 1891). U isto vrijeme sultan Mehmed II. započeo je novu opsadu utvrde Jajce koja je završena krajem kolovoza ili početkom rujna neuspjehom osmanske vojske (V. Klaić 1973: 70; Franknoi 1891). Papa Pio II, jedini pravi saveznik kralja Matijaša u ratu protiv Osmanlija, umire u Anconi 15. kolovoza 1464. godine⁵ (Nagy i Nyáry 1875–1878, I: 284–288; Raukar 1997: 94; Ryder 2008: 581).

Po objavi papine smrti ubzo se razilazi brodovlje koje se ipak skupilo u Anconi, a kralju Matijašu poslan je novac u iznosu od 40 000 zlatnih forinti koje je papa skupio za rat. Nakon poraza kod Jajca Mehmed II. se zbog gladi i nestašica povlači u Erdine, što je pokušao iskoristiti kralj Matijaš koji provaljuje na teritorij Bosne radi zauzimanja dijela njezina teritorija. U studenome Matijaš započinje opsadu Zvornika koja završava neuspjehom. Potkraj 1464. Matijaš se vraća u Ugarsku (V. Klaić 1973: 70–75; Franknoi 1891).

U travnju 1465. godine kralj Matijaš šalje svoje poslanstvo od 300 vitezova, na čelu s pečuškim biskupom Ivanom Česmičkim, u Italiju. U svibnju poslanstvo dolazi u Rim gdje je primljeno kod novoga pape – Pavla II. (1464–1471) (Franzen 1993: 203). Papa je dao bogate darove kraljevskom poslanstvu, od kojih je iz papinske blagajne izdvojen iznos od 57 500 zlatnih forinti za daljnju borbu protiv Osmanlija (V. Klaić 1973: 76–77; Franknoi 1891). Poslanstvo je napustilo Rim 28. svibnja zajedno s mlađim bratom Mehmeda II. Od 15. do 27. lipnja poslanstvo boravi u Veneciji gdje dobiva obećanje pružanja pomoći za budući rat protiv Osmanlija u iznosu od 50 000 dukata u idućih godinu dana, a od toga iznosa poslanstvu je odmah predano 15 000 dukata.⁶ Hirovitost politike toga vremena pokazuje podatak da je u ljeto 1465. godine Matijaš poslao svoje poslanike caru Fridriku III. kako bi s njim sklopio savez protiv Venecije, iako je mletačka pomoć koju je Matijaš

---

⁴ U literaturi se to ime javlja i u inačici Fraknoi.

⁵ O papinoj smrti u Anconi svjedoči pismo od 27. kolovoza 1464. godine.

⁶ Od obećanih 300 000 dukata Matijašu je na kraju za ratne troškove predano samo 15 000 dukata.

dobivao za ratovanje protiv Osmanlija jedna od rijetkih.⁷ Prema ugovoru car je trebao zauzeti Furlaniju, a Matijaš Dalmaciju. Savez se trebao potvrditi ženidbom kralja Matijaša jednom od kćeri Fridrikove sestre Margarete, ali su se i toj ženidbi oduprli ugarski velikaši kao i kod pokušaja sklapanja braka s brandenburškom kneginjom,⁸ pa od rata i saveza nije bilo ništa (Grgin 2002).

U lipnju 1465. godine Matijaš saziva sabor u Budimu od kojega traži pomoć za daljnji rat. Odluke toga sabora nisu poznate. U ljeto 1465. Matijaš započinje rat protiv Osmanlija, a Europom kruže glasine o skupljenoj vojsci od čak 100 000 vojnika. Sam papa Pavao II. poticao je kralja da što prije krene vojnu, a kralj Matijaš u svom odgovoru papi iznosi kako se samo on bori protiv Osmanlija i kako on nema dovoljno snage da protjera osmanske osvajače s europskoga tla (Nagy i Nyáry 1875–1878, I; Franknoi 1891, 1895; V. Klaić 1973). Zbog nedostatka materijalnih sredstava Matijaš nije ni mogao krenuti u veći rat protiv Osmanlija te je sklopio primirje i potvrdio trenutno stanje na terenu (Bak 2008: 720). Budući da se spremala zima, kralj se vjerojatno bojao krenuti u nove pohode jer ga je mogla zadesiti oskudica i glad, a također vjerojatno je bio razočaran ravnodušnošću europskih dvorova u vezi s obranom jugoistočnih granica Europe od novih prodora Osmanlija (Grgin 2002: 28). Zbog svih tih razloga potkraj 1465. Matijaš se vratio u Budim (Franknoi 1891: 59–61, 64–67, 68, 103–110; V. Klaić 1973: 79–81). Godinu 1466. Matijaš provodi u Budimu gdje u svibnju saziva plemiće i posjednike u novi rat protiv Osmanlija. Do nove vojne ipak ne dolazi te se kralj tijekom ostatka godine posvećuje dodatnomu učvršćivanju svoje vlasti (Franknoi 1891; V. Klaić 1973).

Od 1464. do 1469. Matijaš je osnovao niz obrambenih formacija za borbu protiv Osmanlija. To su prije svega Jajačka (na području Vrbasa sa sjedištem u Jajcu) i Srebrnička banovina (između donje Bosne i Drine, Save i planine Majevice sa sjedištem u Srebrniku), a od 1469. i Senjska kapetanija (Šišić 1975: 237; Raukar 1997: 95).

Zbog slabe novčane pomoći Europe i veće ili manje ravnodušnosti tamošnjih dvorova (Nehring 1975: 198) smatra da Matijaš u budućnosti svaki novi manji ili veći sukob s Osmanlijama proglašava svojim velikim doprinosom obrani kršćanstva. No novac, kojega nikad nije bilo dovoljno, nije bio jedini razlog nedjelotvornoga rata protiv Osmanlija. Od sredine šezdesetih godina XV. stoljeća za to je ponajprije zaslužna Matijaševa ambiciozna vanjska politika u srednjoj Europi, u kojoj on gotovo neprestano ratuje sve do svoje smrti.

---

⁷ Između listopada 1464. i lipnja 1466. Venecija je Matijašu platila ukupno 33 000 guldena.

⁸ Grgin ima podatak da je Matijaš sam odbio ponudeni brak s brandenburškom kneginjom.

Rat s bivšim tastom Jurjem Podjebradskim (1468–1471)⁹

U historiografiji se dugi niz godina raspravlja o tome je li Matijaš u sukob sa svojim bivšim tastom ušao zato da osvajanjem Češke osigura stvaranje velike države koja bi se u budućnosti mogla uspješno oduprijeti sve većoj osmanskoj opasnosti. To se pitanje postavlja i uz njegove kasnije ratove u Šleskoj, Moravskoj i Austriji. No vjerojatno točni motivi njegovih osvajačkih ratova nikada neće biti do kraja razjašnjeni.

Sredinom šezdesetih godina XV. stoljeća rađaju se nove pogodnosti za Matijaševu ekspanzivnu politiku u srednjoj Europi. Da bismo ih bolje razumjeli, trebamo se vratiti nekoliko godina unatrag. Smrću mlade kraljice Katarine u veljači 1464. počinju se naglo hladiti odnosi između kralja Matijaša i češkoga kralja Jurja Podjebradskoga. Ipak, neposredno nakon smrti mlade kraljice dva su kralja obnovila svoj savez 14. travnja 1464. godine, ali daljnji tijek zbivanja pomutio je njihove odnose (Franknoi 1891; Krofta 1936: 99).

Još je u lipnju 1464. godine papa Pio II. pozvao kralja Jurja u Rim gdje je pred crkvenim sudom osuđen za herezu jer je navodno on i dalje pomagao husite čime je opovrgao svoja obećanja prilikom krunidbe (Franknoi 1891; Krofta 1936: 99). Iako je papa Pio II. umro 15. kolovoza 1464. u pripremi križarskoga pohoda, Rimski je kurija i dalje imala podršku protiv Jurja u češkom visokom plemstvu. Papinska Država nije bila zadovoljna Jurjevom politikom jer je on vladao samostalno, a u svojoj se vladavini, poput kralja Matijaša, oslanjao na niže plemstvo, vitezove i gradove. U proljeće 1465. godine visoko plemstvo stvara ligu zvanu Zelena hora sa zadatkom “obrane slobode države” (Franknoi 1891; Krofta 1936: 99). U kolovozu 1465. Juraj je ponovno pozvan pred papinski sud pred kojim se branio dobrim diplomatskim manevrom koji je isprva vodio Martin Mair i poslije njemački političar i humanist Juraj od Heimburga. Njih su dvojica trebala pred carem i njegovim velikašima braniti samostalnu politiku češkoga kralja koji je prema drevnoj tradiciji trebao biti vazal njemačkoga cara. Papa se u isto vrijeme obratio nekim europskim vladarima koji su trebali papinske odluke provesti oružjem (Franknoi 1891; Krofta 1936: 99–100).

Njemačka je politika jako utjecala na Rimsku kuriju pa je 23. prosinca 1466. Juraj proglašen krivim za herezu, a istodobno je razriješen kraljevskoga dostojanstva i ostalih časti. U travnju 1467. godine Juraj je objavio da će se žaliti papi Pavlu II. (Franknoi 1891; Krofta 1936: 99–100).

---

⁹ Ratna zbivanja detaljno su prikazana u: Franknoi 1891: 117–118; 130–154.

Kralj Matijaš već se u ljeto 1465. godine odmah odazvao papinu pozivu da zarati protiv Jurja ako i kada to papa Pavao II. zatraži. Tijekom 1466. vrlo je bogata diplomatska aktivnost češkoga i ugarskoga vladara u kojoj je vidljivo sve veće zahlađivanje odnosa, kao i međusobne prijetnje i vrijeđanje (Nagy i Nyáry 1875–1878). Potkraj 1466. Matijaš je nakon papine odluke o proglašenju Jurja krivim za herezu (Klassen 2008: 390) počeo skupljati jaku vojsku s kojom bi na papin zahtjev i poziv Zelene hore krenuo u rat protiv Jurja. Budući da Matijaš nije imao dovoljno novca¹⁰ za vojni pohod, kralj je odlučio provesti financijsku reformu (Franknoi 1891; Bak 1990: 71).

Matijaš je reformu predložio na saboru u Budimu u ožujku 1467. godine. Njome se ukida dobit kraljevske komore, tridesetina, kao i svi podijeljeni privilegiji. Umjesto dobiti kraljevske komore uvedena je komorna daća (*tributum fisci regalis, proventus fisci regalis*), a umjesto tridesetine krunska carina (*vertigal sacrae coronae*) (Franknoi 1891; V. Klaić 1973: 90; Bálint 1936: 613; *Encyclopedia Britannica Micropedia* 1995, s. v. Hungary Matthias I: 947; Bak 1985: 348; 1990: 71; Grgin 2002: 29; Bak 2008: 718–719).

Zbog tih financijskih reformi dolazi do pobune u Erdelju (mađ. *Erdély*, rum. *Transilvania*) (Bak 2008: 721) na čelu s Emerikom i Stjepanom Zapoljem, a bude se i stari kraljevi neprijatelji iz vremena rata s Fridrikom III. Početkom kolovoza kralj Matijaš počinje gušiti pobunu, što mu uspijeva već 26. kolovoza 1467. Kao rezultat pobune navodi se podatak da je Matijaš mnoge buntovnike prognao, neke kaznio, a poneke i pogubio. Erdelju je odredio kaznu od 400 000 zlatnih forinti. Nakon unutrašnjih borbi tijekom druge polovice godine Matijaš potkraj studenoga 1467. upada u Moldaviju gdje je 15. prosinca u velikoj bici svladao preostale protivnike. Nakon te pobjede odlazi u Erdelj, a početkom 1468. i u Veliki Varadin (Franknoi 1891; V. Klaić 1973: 91).

Juraj se u isto vrijeme uspijeva održati na prijestolju, ali i oduprijeti opoziciji Zelene hore i cara Fridriku III. Početkom 1468. godine Juraj objavljuje rat caru i šalje svoga sina Viktorina s vojskom u Austriju. Papa i car nalaze se u neprilici, a izlaz vide u Matijašu kojega pozivaju u pomoć. U Velikom Varadinu Matijaš prima poslanike pape, Zelene hore i cara Fridrika III.¹¹ (V. Klaić 1973: 92). U veljači i ožujku 1468. kralj skuplja vojsku za rat protiv Jurja, a pri tome mu pomažu mnogi velikaši koji se proteklih nekoliko mjeseci bunili protiv Matijaša (Franknoi 1891; V. Klaić 1973: 92; Krofta 1936: 100; Bak 2008: 720).

---

¹⁰ Matijaševi godišnji prihodi prije financijskih reformi 1467. godine iznosili su samo 200 000 dukata s kojima je mogao uzdržavati vojsku od 10 000 vojnika.

¹¹ Fridrik III. za pruženu pomoć u ratu obećaje Matijašu znatnu novčanu pomoć.

Matijaš 31. ožujka 1468. objavljuje da je papin i carev saveznik i šalje dio svoje vojske od 5000 vojnika u Austriju odakle trebaju otjerati češkoga kraljevića Viktorina (Franknoi 1891; V. Klaić 1973: 92–93; Bak 1990: 72). S glavninom vojske od 16 000 plaćenika Matijaš kreće 14. travnja iz Požuna kroz Austriju u Moravsku (Franknoi 1891; V. Klaić 1973: 92–93; Bak 1990: 72). Kralj osvaja Olomouc, glavni grad markgrofovije Moravske, 4. srpnja 1468, a do listopada i čitavu Moravsku. Uskoro padaju posljednja utvrđena mjesta u Šleskoj i Lužici (izuzev Opava). Početkom rujna Matijaš se vraća u Ugarsku gdje u međuvremenu saziva sabor na kojem je odobren prvi u nizu posebnih poreza za nastavak rata (Franknoi 1891; Bak 1990: 72). Početkom 1469. godine kralj nastavlja rat s još većom žestinom. Spielberg osvaja 12. veljače, a već idući dan kreće u Češku s 10 000 vojnika. Kod Časlava dočekuje ga Juraj Podjebradski sa svojom vojskom te u protunapadu progoni Matijaševe trupe prema jugu, a kod Vilmova ga uspijeva i opkoliti (Franknoi 1891; V. Klaić 1973: 93; Krofta 1936: 100; Bak 1990: 72). Zbog novih ratnih okolnosti Matijaš i Juraj 27. veljače blizu Ashruva sklapaju ugovor u kojem Matijaš obećava Jurju da će se za njega i njegove pristaše založiti kod pape (Franknoi 1891; Bak 1990: 72). O Matijaševim naraslim ambicijama govori i činjenica da je u ugovoru Matijaš zamolio Jurja da glasuje za njega jer su papa i Fridrik III. njemu obećali njemačku kraljevsku krunu, a zauzvrat Matijaš obećaje Jurju da će mu vratiti sve zauzete gradove (Franknoi 1891; Krofta 1936: 100). Primirje je sklopljeno 3. travnja, no ipak ne dolazi do konačnoga mira jer članovi Zelene hore 12. travnja izabiru Matijaša za češkoga kralja. Čin svečanoga proglašenja odigrao se 3. svibnja 1469. čime Matijaš dobiva Moravsku, Šlesku i Lužicu (Franknoi 1891; V. Klaić 1973: 93; Krofta 1936: 100). Nakon tih događaja primirje s Jurjem produženo je do kraja godine.

Uvidjevši kako je prevaren, Juraj skuplja sve raspoložive snage kako bi se suprostavio svojim neprijateljima. U pomoć je pozvao i poljskoga kralja Kazimira IV. Jagelovića¹² (1447–1492) (Nehring 1975: 21–22), a kako bi ga privukao na svoju stranu, Juraj na češkom saboru izabire za svoga nasljednika Kazimirova sina Vladislava¹³ (Gieysztor 2008: 738; Klassen 2008: 390). Prema budućemu ugovoru kraljević Vladislav trebao je oženiti Jurjevu kćer Ljudmilu, a Jurjevim sinovima Viktorinu i Henriku trebale su ostati njihove ovlasti (Franknoi 1891; Krofta 1936: 100). Nakon tih događaja Juraj u srpnju 1469. prekida primirje te obnavlja rat na svim bojištima. Uspjesi nisu izostali

---

¹² Kazimir i njegova žena Elizabeta početkom su 60-ih godina bili među glavnim pretendentima na ugarsko prijestolje.

¹³ Nakon Matijaševe smrti 6. travnja 1490, nakon kraćega razdoblja bezvlašća, Vladislav je izabran za ugarskoga kralja (kao Vladislav II).

u prvom redu zato što je Matijaš već ranije raspustio velik dio svoje vojske. Matijaševi saveznici počinju se tada ponovno okretati od ugarskoga kralja, a Juraj u isto vrijeme pokušava osigurati njemačku krunu burgundskomu vojvodi Karlu Smjelomu¹⁴ (Franknoi 1891; V. Klaić 1973: 94).

Matijaš ponovno pokušava na svoju stranu pridobiti cara Fridrika III. obećanjem da će se zaručiti s njegovom petogodišnjom kćerkom Kunigundom. Taj je prijedlog odnio caru u Beč ostrogonski nadbiskup Ivan Vitez. Matijaš sam dolazi u Beč 11. veljače 1470. u pratnji 1500 konjanika i brojnih ugarskih i čeških prelata. Tijekom teških dugotrajnih pregovara Fridrik III. ugarskomu je kralju obećao svašta, ali kako ništa nije ispunio, Matijaš se nakon mjesec dana vratio uvrijeđen u Požun ne oprostivši se s carem. Rat s Jurjem Podjebradskim ponovno se nastavlja uz velika pustošenja Moravske. U kolovozu 1470. Matijaš upada u Češku do Časlava, ali je prisiljen na povlačenje pred češkom vojskom pod vodstvom kraljice Ivane. Saveznici postaju sve nezadovoljniji kraljevim neuspjesima, a šleski knezovi pokazuju i namjeru da se odmetnu od Matijaša. Sve se više nezadovoljenika nalazi i među ugarskim staležima. Na saboru u Budimu potkraj 1470. godine Matijaš jedva uspijeva izboriti izvanredni porez od jedne zlatne forinte od porte (Franknoi 1891; V. Klaić 1973: 94).

Fridrik III. sada nudi savez Jurju Podjebradskom, a kao rezultat novoga političkoga preokreta Matijaševa je ponuda mira početkom 1471. godine. U ponudi stoji da Juraj Podjebradski može ostati češkim kraljem do svoje smrti, a da će ga potom naslijediti kralj Matijaš. Ako bi prije jedan od njih dvojice umro, krunu je trebao dobiti kraljević Viktorin ili Henrik (Nagy i Nyáry 1875–1878; Franknoi 1891; V. Klaić 1973: 94; Krofta 1936: 101). U prilog kralju Jurju radili su i poljski kralj Kazimir IV. i saske vojvode kod pape Pavla II. koji je sada bio ponovno spreman raspravljati o češkom pitanju. Ali u ožujku 1471. umire Juraj Podjebradski¹⁵ (Franknoi 1891; Krofta 1936: 101; V. Klaić 1973: 95). Češki staleži tada odlučuju izabrati kralja po vlastitoj volji. Jedan od mogućih kandidata za krunu sv. VACLAVA je i kralj Matijaš koji stoga na izborni sabor šalje svoje poslanike. Kako većina čeških plemića nije bila sklona kralju Matijašu, za kralja je 27. svibnja 1471. godine izabran petnaestogodišnji poljski kraljević Vladislav (Gieysztor 2008: 738). Krunidba je održana 22. kolovoza 1471. u Pragu. Matijaš se nije želio odreći borbe za češko prijestolje za koje je potrošio 2 000 000 dukata, pa je 27. svibnja papinski legat Lorenz Roverella potvrdio Matijaša za češkoga

---

¹⁴ Poginuo u borbi s lotarinškim vojvodom 1477. godine.

¹⁵ U literaturi nije točno razjašnjen datum smrti Jurja Podjebradskoga. Spominju su dva datuma: 21. ožujka 1471. i 22. ožujka 1471.

kralja (Franknoi 1891; V. Klaić 1973: 95). Kao rezultat takva razvoja događaja otvoreno je novo razdoblje Matijaševе europske politike, odnosno gotovo desetogodišnje borbe za češko prijestolje¹⁶ (Franknoi 1891: 153–154, 174–175, 190, 198–200; V. Klaić 1973: 137; Bak 1990: 72–73; Scott 2008: 360).

Hrvatsko-ugarska urota uzrokovana kraljevom centralističkom vladavinom¹⁷

U Ugarskoj i Hrvatskoj neprestano se povećavao broj nezadovoljnika Matijaševom vladavinom. Njegovim najodanijim pristašama postalo je jasno da Matijašu nije toliko stalo do obrane katoličke vjere od Osmanlija, što mu je bio početni cilj, koliko do širenja granica svoje države. Mnogi su smatrali da kralj treba ulagati više snage u obranu kraljevstva od osmanskih upada, a ne nastavljati nepotrebno ratovanje s Česima. Plemići su bili ogorčeni uvođenjem poreza i ograničavanjem njihove moći. Godine 1471. čitav niz prelata, baruna i plemića počinje se tajno organizirati kako bi Matijaša zbacili s ugarsko-hrvatskoga prijestolja. Predvodili su ih Ivan Vitez od Sredne, pečuški biskup Ivan Česmički, zagrebački biskup Osvald Thuz i hrvatski banovi Ivan Thuz (1466–1467), Blaž Podmanicki (1470–1472), Emerik Zapolja (1464–1465). Pobunjenici su ponudili krunu sv. Stjepana trinaestogodišnjemu poljskomu kraljeviću Kazimiru te su mu predali grad Njitr (Grgin 2001: 34; Bak 2008: 721). Kazimir je prihvatio poziv te je s vojskom upao na teritorij Ugarske. Uza svu opreznost ugarskih i hrvatskih urotnika kralj je Matijaš brzo doznao za urotu. Kako bi dobio dio plemstva i prelata na svoju stranu, Matijaš se u ljeto 1471. odriče glavnih značajki svoje apsolutističke vladavine (Raukar 1997: 92, bilješka 121a). Ubrzo kreće u protunapad, guši urotu, osvaja Njitr i potiskuje Kazimirovu vojsku iz zemlje (V. Klaić 1973: 109; Šišić 1975: 238; Raukar 1997: 92; Grgin 2002: 34). Posljednji ostaci urote nestaju na saboru u Budimu u travnju 1472. kada se većina kraljevih protivnika pokorava njegovoj vlasti (V. Klaić 1973: 109). Ivan Vitez od Sredne morao se pokoriti i obvezati da će podupirati Matijaša kao zakonitoga kralja. Kralj ga prvo uspijeva namamiti u Budim, a zatim utamničiti u Višegradu, no zahvaljujući posredovanju papinskoga legata Rovarella i nekih

---

¹⁶ Konačni mir s kraljem Vladislavom potpisan je tek 21. srpnja 1479. godine prema kojemu Matijaš zadržava titulu češkog kralja, a Vladislav do Matijaševе smrti može otkupiti Moravsku, Šlesku i Lužicu za 400 000 forinti.

¹⁷ Detaljno u: Franknoi 1879; V. Klaić 1973: 106; Birnbaum 1981; Kurelac 1982a, 1982b, 1990; Dadić 1990; Grgin 2002.

prelata, ubrzo je oslobođen. Nakon oslobođenja vraća se u Ostrogon koji je stavljen pod upravu biskupa Ivana Beckensloera gdje, skršen bolešću, ubrzo osamljen umire 8. kolovoza 1472. (V. Klaić 1973: 106–108, 111–112; Kurelac 1982a, 1982b, 1990; Dadić 1990; Grgin 2002: 60; Bak 2008: 722). Ivan Česmički pak bježi u Hrvatsku odakle se vjerojatno želio prebaciti u Italiju. Kako se na putovanju razbolio, skriva se u Medvedgradu kod zagrebačkoga biskupa Osvalda Thuza, gdje ubrzo 30. studenoga 1472. umire nakon ponovnoga napada tuberkuloze. Pokopan je u pavlinskoj crkvi u Remetama odakle je prenesen u Pečuh (*Enciklopedija Jugoslavije* 1958, s. v. Janus Pannonius, sv. III: 774; Birnbaum 1988: 298; Kurelac 1990: 190; Grgin 2002: 60). Pobuna nekadašnjih savjetnika i bliskih suradnika vjerojatno je prilično pogodila Matijaša pa se on idućih godina okružuje prelatima stranoga podrijetla. To su šleski nadbiskup Ivan Beckensloer kojega će Matijaš podići u rang ostrogonskoga nadbiskupa, veronski redovnik Gabriele Rangoni i Ivan Filipec iz Moravske (Bak 2008: 722).

Rat za češko prijestolje (1471–1479) i rat s Fridrikom III. 1477. godine¹⁸

Godine 1471. na poziv urotnika poljski kralj Kazimir IV. poslao je svoje sinove Vladislava i Kazimira u Ugarsku. Kazimir je 2. listopada krenuo iz Krakova s vojskom od 12 000 vojnika, a iz Češke je krenuo Vladislav s 50 000 vojnika. U isto vrijeme kraljevstvom je razaslan proglas u kojem je kralj Matijaš nazvan “tiraninom koji prisvaja kraljevski naslov”, a kraljević Kazimir “prirodnim gospodarom i baštinikom Ugarske”. Kako je odaziv na proglas bio slab, Kazimir je bio prisiljen uzmaknuti prema Njitri koju mu je u međuvremenu predao Ivan Česmički (Grgin 2002: 34). Matijaš je svoju vojsku poslao prema Ostrogonu gdje je zarobio Ivana Viteza, a ubrzo odlazi prema Njitri s namjerom da zarobi Kazimira. Kazimir je uspio pobjeći iz Njitre u noći između 26. i 27. prosinca, a Njitra je ubrzo osvojena. Nakon neslavnoga bijega Kazimir se odrekao krune sv. Stjepana.

Sljedećih nekoliko godina obilježene su sukobima s Kazimirovim bratom Vladislavom oko krune sv. Vaclava (Gieysztor 2008: 738). Matijaš je, kako je već spomenuto, izabran 27. svibnja 1471. te od papinskoga legata Rovarelle potvrđen za češkoga kralja, odnosno protukralja.

---

¹⁸ Ratna zbivanja detaljno su prikazana u ovim djelima: Franknoi 1891: 153–154, 174–175, 190, 198–200; V. Klaić 1973; Nehring 1975; Rázsó 1982: 137–138; Bak 1990: 72–73.

U isto vrijeme dolazi do smjene u Papinskoj Državi. Nakon smrti pape Pavla II. u kolovozu 1471. novi papa postaje Siksto IV. (1471–1484).¹⁹ On je već na početku svoga pontifikata pozvao sve europske vladare na novi križarski pohod protiv Osmanlija. Nakon velikih troškova opremanja brodovlja postignuti su sasvim mali uspjesi uz obale Male Azije (Jedin 1993, sv. III/II: 613).

Siksto IV. nastojao je izmiriti dva češka kralja i ujediniti ih u zajedničkoj borbi protiv Osmanlija, ali u tome nije postigao veće uspjehe. Papinski legat kardinal i akvilejski patrijarh Marko Barbo pokušao je tijekom prve polovice 1472. godine na nekoliko sastanaka izmiriti Vladislava i Matijaša. Ugarski je kralj zahtijevao da mu se nadoknade ratni troškovi ili da mu se ustupe zemlje češke krune, ili da mu se plati odšteta od 1 500 000 dukata. Uz to tražio je da mu se prizna poočimstvo nad mladim Vladislavom i regenstvo do njegove smrti (Franknoi 1891; V. Klaić 1973: 114). Iste je godine sklopljen mirovni ugovor na godinu dana između češkoga, poljskoga i ugarskoga kralja, koji je iduće godine produžen na još godinu dana. Vjerojatno zbog neuspješnih pregovora papa Siksto IV. je 1. ožujka 1472. ekskomunicirao poljskoga kralja Kazimira i češkoga Vladislava, ali i njihove nasljednike (Franknoi 1891; Krofta 1936: 108; Bálint 1936: 616; Nehring 1975: 56).

Godine 1474. dolazi do određenih promjena na političkoj sceni. Prvo se papa Siksto IV. u sukobu izričito opredjeljuje za Matijaševu stranu te ponovno priznaje Matijaša za kralja Češke. U Nürnbergu je 11. ožujka 1474. sklopljen savez između Fridrika III, poljskoga kralja Kazimira i češkoga kralja Vladislava. Ugovorom o savezu tri su se vladara obvezala da će zajedničkim snagama krenuti na kralja Matijaša. Prema njihovim riječima Matijaš pustoši njihove zemlje, a osmanske pljačkaše propušta u Austriju (Nagy i Nyáry 1875–1878; Franknoi 1891; V. Klaić 1973: 114; Bak 1999: 72–73). U rujnu 1474. Kazimir je s vojskom od 60 000 vojnika i 500 bojnih kola prešao u gornju Šlesku gdje se sjedinjuje s vojskom od 15 000 do 20 000 vojnika svoga sina Vladislava. Oni zajedničkim snagama uspijevaju osvojiti Požun i Šlesku. Matijaš je s malenom vojskom od 10 000 vojnika i 900 bojnih kola uspijevaio prekinuti protivničke linije opskrbe. Zbog nepovoljne situacije kralj Kazimir pristaje 15. studenoga na pregovore te je 8. prosinca u Wrocławu sklopljeno primirje (Franknoi 1891; Grgin 1997: 40) koje traje do 25. svibnja 1477. Prema mirovnom ugovoru Matijašu i Vladislavu ostaju zemlje koje se u tom trenutku nalaze u njihovu posjedu (Nagy i Nyáry 1875–1878; Franknoi 1891; V. Klaić 1973: 114; Bak 1999: 72–73).

---

¹⁹ O Francescu della Roveri ili papi Sikstu IV, bivšem franjevačkom generalu, vidi u: Jedin 1993, sv. III/II: 610–616.

Odnosi Matijaša s Fridrikom III. ponovno se pogoršavaju u drugoj polovici 1476. godine. Fridrik iznova uspijeva pridobiti češkoga kralja Vladislava koji mu pomaže protiv njegovih odmetnutih velikaša. Car ga stoga želi nagraditi priznanjem za češkoga kralja, pa Vladislav u lipnju 1477. dolazi u Beč s vojskom od 6000 vojnika gdje mu je 10. lipnja izdana povelja kojom je potvrđen za češkoga kralja (Franknoi 1891; V. Klaić 1973: 129; Bak 1999: 72–73; Klassen 2008: 390). Nezadovoljni Matijaš nakon nekoliko dana²⁰ već navješćuje Fridriku rat. U manifestu koji je Matijaš poslao caru optužuje ga da je “ortak krivovjeraca i njihova zaštitnika, poljskoga kralja”. Manifestom je Matijaš objavio njemačkim staležima da se diže jedino na cara, dok s njemačkim knezovima i gradovima želi ostati u najboljim odnosima (Franknoi 1891; V. Klaić 1973: 129; Nehring 1975: 85–86).

Matijaš je još 1474. pozvao Karla Čelavoga, burgundijskoga vojvodu, u savez protiv Fridrika III, ali od saveza nije bilo ništa jer se Karlo vjerojatno nije želio upuštati u rat. Nakon Karlove smrti 1477. ta je Matijaševa opcija potpuno propala (Franknoi 1891; Bálint 1936: 616).

Godine 1477. Vladislav nije redovito plaćao svoje trupe pa se njegova vojska počela raspadati, a dio je vojnika čak prešao na Matijaševu stranu. Vladislav je zbog nepovoljne situacije u kojoj se našao morao s preostalih 1500 vojnika otići u Prag. Matijaševе snage počele su iz Győra upadati u Austriju. Poslanici Venecije, napuljskoga vladara i papinski legat pokušali su izmiriti sukobljene strane, ali pregovori u Kremisu nisu dali nikakve rezultate jer je Matijaš zahtijevao da mu car za različite povrede i štete plati veliku odštetu od 754 000 dukata (Nagy i Nyáry 1875–1878; Franknoi 1891; V. Klaić 1973: 129). U kolovozu 1477. Matijašu se pridružilo plemstvo Liechtensteina. Ubrzo je Matijaš zauzeo područje između Leithe, Semeringa i Bečkoga luga, te gradove Klosterneuburg, Korneuburg, Tulln i St. Pölten. Matijaš 16. kolovoza prvi put opsjeda Beč (Franknoi 1891; V. Klaić 1973: 129). Papa Siksto IV. u isto vrijeme ponovno pokušava izmiriti zaraćene strane, pa tako 10. studenoga dolazi do primirja. Mir je car sklopio 1. prosinca u Gmunden, a 18. prosinca potvrđen je u Korneuburgu s Matijaševе strane. Prema mirovnom ugovoru Matijaš dobiva u leno Češku, a prisiljen je pomilovati sve svoje protivnike. Uz to staleži Gornje i Donje Austrije morali su platiti Matijašu 100 000 zlatnih forinti. Tajnim ugovorom car je trebao smijeniti obitelj Sforza s vojvodske časti u Milanu, a Milano bi kao leno pripao kraljevu šurjaku Fridriku od Tarenta, mlađemu sinu napuljskoga kralja (Scott 2008: 361). Kada napuljski kralj Ferdinand potvrdi taj ugovor, Matijaš će se

---

²⁰ Različiti su podaci o Matijaševu manifestu. Klaić (1973: 129) navodi 12. lipnja, a Nehring (1975: 85–86) 13. lipnja 1477.

odreći duga od 100 000 dukata (Nagy i Nyáry 1875–1878; Franknoi 1891; V. Klaić 1973: 130).

Početak 1478. poljski kralj Kazimir IV. odlučio je ponuditi Matijašu sva prava poljske krune na Prusku, ako se pak Matijaš odrekne češkoga prijestolja u korist Vladislava. Usprkos protivljenju staleža pregovori su nastavljeni. U ožujku 1478. sastali su se predstavnici trojice kraljeva u Brnu gdje je ugovoreno da Matijaš primi Vladislava za sina i da ga prizna za kralja. Matijaš je prema ugovoru trebao zadržati Moravsku, Šlesku i Lužicu dok ih Vladislav ne otkupi za 400 000 forinta (Nagy i Nyáry 1875–1878; Franknoi 1891; V. Klaić 1973: 137). Budući da Matijaš nije htio ratificirati ugovor u ljeto 1478, pregovori su nastavljeni u Budimu. Prema sporazumnom ugovoru Matijaš i Vladislav imaju jednako pravo na titulu kralja Češke (*rex Bohemiae*), a svatko zadržava teritorij koji u tom trenutku drži (Franknoi 1891: 153–154, 174–175, 190). Poslije Matijaševe smrti Vladislav ili njegovi nasljednici mogu otkupiti Moravsku, Šlesku i Lužicu za 400 000 forinta (V. Klaić 1973: 137). Konačni je mir sklopljen 2. travnja 1479, a 9. srpnja u Olomoucu sastali su se Vladislav i Matijaš gdje 21. srpnja potvrđuju budimski ugovor iz ljeta prošle godine (Franknoi 1891; V. Klaić 1973: 137; Krofta 1936: 108; Bálint 1936: 616). Po sklapanju toga mira prilike se donekle smiruju u srednjoj Europi.

Odnosi s papinstvom

Matijaš je imao relativno dobre odnose s Rimskom kurijom tijekom cijeloga razdoblja svoje vladavine. Prvi su kontakti sklopljeni još 1458. kada jednim pismom Kalikst III. od 15. ožujka čestita mladomu Matijašu na njegovu izboru za kralja (Nagy i Nyáry 1875–1878: I; Franknoi 1891; V. Klaić 1973; Grgin 2002). Izrazito burna diplomatska aktivnost vođena je za vrijeme papa Pija II. i Pavla II. (1458–1471). Matijaš je, po Žigmundovu uzoru, određivao mjesto ostrogonskoga i kaločkoga metropolita u kraljevstvu,²¹ zbog čega je 1465. došao u sukob s Pavlom II.²²

Odnosi s papom Sikstom IV. vrlo su zamršeni tijekom cijeloga njegova pontifikata.²³ Siksto je u želji da popravi odnose s ugarskim kraljem 1475. godine pokušao Matijašu osigurati pomoć od 300 000 dukata za ratove s Osmanlijama (Franknoi 1891; V. Klaić 1973: 120). Nakon smrti biskupa

---

²¹ Npr. postavio je Ivana Viteza od Sredne za ostrogonskoga nadbiskupa.

²² Opširnije u: Franknoi 1891; Grgin 2002.

²³ Opširnije u: Franknoi 1891; Grgin 2002.

Nikole Modruškoga Matijaš se sukobio s papom Sikstom IV. zbog praznoga mjesta modruškoga biskupa. S obzirom na to da je Modruški umro u Rimu, postojalo je pravilo (*in Romanam Curiam*) po kojem je papa mogao izabrati njegova nasljednika, ali budući da se pravo odnosilo na crkvene časti koje su u hijerarhiji ispod biskupske, papa se pozvao na pravilo koje u ovom slučaju nije vrijedilo. Siksto IV. tako za modruškoga biskupa određuje Kristofora Dubrovčanina. Matijaš se pozvao na isto pravo te je osporio taj izbor i zaprijetio istupanjem iz Katoličke crkve ako se ne prizna njegova kandidata – Antuna iz Zadra. Tako je kralj Matijaš pokazao da želi uza sebe imati poslušno svećenstvo koje će lako moći nadzirati (Kurelac 1988: 133–134). Spor je riješen tek nakon nekoliko godina.

Tijekom sedamdesetih godina XV. stoljeća odnosi s papinstvom, Venecijom i mnogim manjim talijanskim državama dodatno su se pokvarili i zbog Matijaševe aktivne potpore pobuni Ancone protiv papinske vlasti (Grgin 2002: 34). Tijekom pontifikata pape Inocenta VIII. (1484–1492) Matijaševa diplomatska aktivnost u međusobnoj korespondenciji uglavnom je vezana uz zbivanja u Italiji i nesuglasice oko tamošnjih crkvenih pitanja. Prevladavaju većinom vrlo loši odnosi s papinstvom, koji, među ostalim, utječu na osjetljiva unutrašnja crkvena pitanja Ugarsko-hrvatskoga Kraljevstva (Grgin 2002).

Ratovi s Osmanlijama sedamdesetih i osamdesetih godina XV. stoljeća²⁴

Nakon osnivanja obrambenih formacija za ratove protiv Osmanlija tijekom šezdesetih godina XV. stoljeća 1468. godine počinje razdoblje neprestanih osmanskih prodora na teritorij Ugarsko-hrvatskoga Kraljevstva (Raukar 1997: 95). Budući da je Matijaš svu svoju pažnju uglavnom usmjerio ratovanju u srednjoj Europi, veću je pozornost ratu s Osmanlijama posvetio tek u relativno mirnim razdobljima, koja i nisu baš bila česta.²⁵ Početkom 1475. moldavski vojvoda Stjepan uspio je odbiti veliku osmansku vojsku od 100 000 vojnika. Nekoliko mjeseci poslije osmanska vojska pod vodstvom smederevskoga paše Alibega prodire preko Dunava do Velikoga Varadina. Na saboru iste godine kralju je odobren velik porez od jednoga zlatnoga forinta po ognjištu (Franknoi 1891; V. Klaić 1973: 119). Matijaš iste godine dolazi

---

²⁴ Detaljni pregled u: Franknoi 1891; Rázsó 1986: 7–14.

²⁵ Za razliku od starije historiografije koja ističe Matijaševe ratove s Osmanlijama tijekom 70-ih i 80-ih godina XV. stoljeća, Nehring (1975: 198) zastupa mišljenje kako Matijaš nakon 1465. više nije poduzeo ni jedan ratni pohod protiv Osmanlija.

u diplomatske odnose s perzijskim vladarom Usun-Hasanom koji čak bodri kršćanske vladare da zarate s Osmanlijama na zapadu, a on nudi pomoć na istoku (Franknoi 1891; V. Klaić 1973: 120). Matijaš je dugo skupljao vojsku koja je na kraju brojila 60 000 do 70 000 vojnika i stotinu brodova za operacije na Dunavu i Savi. Za opskrbu je osigurano 1000 kola. Usprkos molbama Mehmeda II. za trajnim mirom Matijaš je 12. listopada 1475. krenuo u rat. U siječnju 1476. dospio je do Šapca koji je nakon većega otpora i osvojio 15. veljače. Tijekom 1476. nastavlja su borbe s Osmanlijama u kojima Matijaš nije osobno sudjelovao zbog neprilika u srednjoj Europi. Osvojeni su dijelovi Moldavije i velik dio Vlaške s Bukureštom gdje je na vojvodsku čast postavljen Vlad Drakula. Godine 1477. česti su osmanski pljačkaški pohodu u Erdelj, Vlašku, Bosnu, Slavoniju, Dalmaciju, Kranjsku, Štajersku, Korušku i furlansku oblast. Nakon ugovorenoga mira između Mehmeda II. i Venecije²⁶ 1479. godine Osmanlije još žestće upadaju na prostor Ugarsko-hrvatskoga Kraljevstva. Tijekom 1479. Matijaš dolazi u sukob s Venecijom oko otoka Krka, što je rezultiralo mletačkim osvajanjem Krka 1480. godine (Franknoi 1891; V. Klaić 1973; Grgin 2002). Matijaš nije mogao svoje snage usmjeriti na sukob s Venecijom jer su u drugoj polovici 1479. godine Osmanlije s velikom vojskom od 43 000 vojnika upale u Erdelj. Osmanskim vojskovođama (Ezerbegu, Zenderbegu i još sedmorici ostalih) suprostavio se erdeljski vojvoda Stjepan Bator kod Kenyernezöa (Kruško polje). Kada su Batorove snage počele uzmicati, u pomoć je došao temeški župan i vrhovni kapetan Donje Ugarske. Osmanska je vojska potpuno razbijena uz velike gubitke ugarskih snaga.²⁷ Tom pobjedom ugarske snage započinju napad protiv Osmanlija u kojem su do srpnja 1480. osvojile čitavu Vlašku do Dunava i poharale osmansku Bugarsku. Osmanlije su pak u kolovozu poduzele nove pljačkaške pohode u Kranjsku i Korušku te su u Štajerskoj upale sve do Rottenmanna. U jesen 1480. godine Matijaš je s vojskom upao u Bosnu gdje su do početka 1481. postignuti značajni uspjesi (Franknoi 1891; V. Klaić 1973: 146, 150–151).

Nakon smrti Mehmeda II. 1481. godine u Carigradu dolazi do borbe za vlast među njegovim sinovima Bajazidom II. i Džemom u kojoj je nakon kratkotrajnoga rata Džem bio prisiljen na bijeg.²⁸ U svom naumu da uz pomoć kršćanskih vladara osvoji sultansku čast Džem se oslanjao na kralja

---

²⁶ Mir je sklopljen 26. siječnja 1479.

²⁷ Poginulo je preko 30 000 vojnika te je još velik broj bio ranjen. Matijaš je o tom događaju detaljno obavijestio papu Siksta IV. svojim pismom iz Budima od 22. listopada 1479. (Nagy i Nyáry 1875–1878; Franknoi 1895; V. Klaić 1973; Grgin 2002).

²⁸ O sukobu dvojice braće vidi u: Matuz 1992: 51–52.

Matijaša kojega je smatrao svojim rođakom.²⁹ Međutim, Džem nije uspio nikad stići na Korvinov dvor jer je uz pomoć Venecije, koja je stala na Bajazidovu stranu, Džem otpremljen u južnu Francusku gdje je zatvoren. U tom trenutku u cijelom Osmanskom Carstvu dolazi do nemira pa Matijaševe snage uspijevaju izvojevati još nekoliko značajnih pobjeda u Vlaškoj. No osmanske snage nisu mirovale te su iste godine iz Bosne započele veliki rat prema Hercegovini koja pada iste godine. Tijekom 1482. godine Matijaš prekida ratove s Osmanlijama zbog ponovnih sukoba s Fridrikom III. U rujnu 1482. dolazi do novih osmanskih pljačkaških prodora u Vlašku (Franknoi 1891; V. Klaić 1973).

U travnju 1483. Matijaš se dopisuje s Džemom kojega pokušava osloboditi iz zatočeništva kod francuskoga kralja (Nagy i Nyáry 1875–1878), ali neki konkretniji uspjesi nisu postignuti zbog opozicije Fridrika III. i Venecije. Nakon hrvatske pobjede na rijeci Uni novi sultan Bajazid II. ponudio je Matijašu primirje na pet godina uz časne i povoljne uvjete, što je kralj prihvatio jer je uvidio da neće postići nikakve uspjehe oko eventualnoga postavljanja Džema na osmansko prijestolje (Franknoi 1891; V. Klaić 1973: 167). Tim mirom prestaje razdoblje gotovo dvadesetogodišnjega neprestanoga ratovanja s Osmanlijama, a mir se održao do kraljeve smrti 1490. godine.

Matijaševa potraga za novom suprugom te pitanje nasljedstva (1464–1490)

Nakon smrti svoje žene Katarine u veljači 1464. godine Matijaš je tražio pogodnu ženidbenu vezu kojom bi još više ojačao svoju vlast. Najprije se htio oženiti brandenburškom kneginjom, čemu su se oduprli ugarski velikaši. Potom se pokušao oženiti Hipolitom, kćerkom uglednoga milanskoga vojvode, ali i ta mu je ženidba bila osujećena, ovaj put od Venecije zbog njihova straha da se Ugarska ne počne interesirati za Dalmaciju koja je bila u njihovu posjedu. Upravo iz toga razloga Matijaš je u ljeto 1465. trebao sklopiti savez protiv Venecije s Fridrikom III. koji je trebao biti potvrđen ženidbom kralja Matijaša jednom od kćeri Fridrikove sestre Margarete, no ni od toga braka nije bilo ništa (Nagy i Nyáry 1875–1878, I; Franknoi 1895; Grgin 2002). S jednom od svojih ljubavnica Matijaš je imao sina Ivaniša kojemu je pred smrt želio osigurati prijestolje, što nije uspio.

---

²⁹ Sestra Matijaševe bake pala je u osmansko ropstvo gdje je postala ženom Murata II. i majkom Mehmeda II. (Franknoi 1891; V. Klaić 1973: 160).

Još 1474. godine Matijaš je želio stupiti u srodstvo s porodicom aragonskih kraljeva. Tada je preko svojih poslanika zamolio napuljskoga kralja Ferdinanda da mu za ženu da kćer Beatricu. Ferdinand je u listopadu 1474. prihvatio Matijaševu molbu. U svibnju 1475. kraljevi poslanici sklopili su u Napulju ženidbeni ugovor prema kojem je miraz napuljske kraljevine iznosio 200 000 dukata, od čega je jednu trećinu Matijaš odmah poklonio svojoj budućoj kraljici. Nakon sklapanja toga ugovara Matijaš je u svibnju 1476. poslao u Napulj poslanstvo od 800 konjanika po Beatricu. Svečano vjenčanje s kraljevim zastupnikom Ivanom Pongracom održano je 15. rujna 1476. u Napulju. Beatrica je pristigla u Budim 15. prosinca 1476. (Franknoi 1891; V. Klaić 1973: 124–126; Bak 2008: 722). S kraljicom je na budimski dvor došlo mnoštvo talijanskih umjetnika i humanista, kraljičina braća i dvorjani pa se zadnjih petnaestak godina kraljeve vlasti mogu sagledati i kroz određenu talijanizaciju njegova dvora (Márton 1994; László 1993; *Mattias Corvinus und seine zeit – Ungarn 1458–1490*. 1990: 8; Bálint 1936: 617; Bak 1985: 348, 2008: 722–723; *Encyclopedia Britannica Micropedia* 1995, s. v. Hungary Matthias I: 947; Deak 1982: 455). Nakon stupanja u treći brak Matijašev odnos prema talijanskim državama postaje jedan od važnijih vanjskopolitičkih ciljeva tijekom posljednjega desetljeća njegove vladavine (Rázsó 1982: 136–137; Grgin 2002: 34).

Oba Matijaševa politička braka nisu mu donijela legitimnoga nasljednika i oba su bila nesretna. Njegov jedini nelegitimni sin bio je Ivaniš Korvin čija je majka bila kćerka jednoga građanina Požuna (Franknoi 1891; Bálint 1936: 617). Tako Matijaš usprkos svoj dugotrajnoj vladavini nije uspio steći legitimnoga nasljednika prijestolja, što će potkraj njegova živoga dovesti do velike borbe oko legitimiteta prijestolja njegova jedinoga sina.

Rat s Fridrikom III. za carsku titulu³⁰

Političke ambicije i neprestano rivalstvo Matijaša i Fridrika III. doveli su nakon mira 1477. do novih političkih spletki obojice vladara. Novi sukob izbija već u studenom 1478. kada je Fridrik III. zbacio Bernharda von Rohra s nadbiskupske stolice u Salzburgu. Za novoga nadbiskupa Fridrik je odredio Ivana Beckenslamera kojemu je car dugovao velike svote novca. Međutim, sljedeće godine stari nadbiskup Bernhard i salcburški kaptol traže pomoć od Matijaša, koji se 20. rujna 1479. obvezuje da će štititi i braniti salcburšku nadbiskupiju od Osmanlija i drugih “nepravednih napadača”, pri čem izričito misli na Fridrika III. Nadbiskupija je pak obećala kralju da će mu otvoriti

---

³⁰ Vrlo detaljan prikaz rata u: Nehring 1975.

odnosno predati dva utvrđena mjesta. Uskoro se Matijašu obratio i sekavski biskup kojemu je car također želio oduzeti imanja. On kralju predaje četiri utvrde. Sve to dovodi do novoga rata pa Matijaš potkraj 1479. provaljuje u austrijske pokrajine kao branitelj progonjenih biskupa. Zauzeti su Optuj, Lipnica i mnogi drugi gradovi u salcburškoj nadbiskupiji i sekavskoj biskupiji. U veljači 1480. osvojena je Radgona, Kostanjevica i mnoga druga mjesta u Štajerskoj i Kranjskoj. U ljeto i jesen 1480. Matijaševi kapetani ponovno provaljuju i osvajaju nove gradove, a napadi nisu prestali ni u studenom 1481. kada Bernhard odustaje od nadbiskupske stolice koju tada preuzima Ivan Beckenslaher (Franknoi 1891; V. Klaić 1973: 169).

U tom trenutku Matijaš više ne djeluje u korist Crkve u Austriji nego izrazito radi za svoje vlastite interese. Papa Siksto IV. tada šalje svoje poslanike kako bi izmirio vladare, a i njemački knezovi zbog straha od velikoga rata pokušavaju utjecati na oba vladara, no novi mirovni sporazum nije postignut (Franknoi 1891; V. Klaić 1973: 169).

U svibnju 1482. počinje opsada “ključa Austrije”, utvrde Haimburg koju opsjeda Stjepan Zapolja. Opsada je prestala nakon što je ugarska vojska razbijena između Haimburga i Brucka. Nekoliko mjeseci nakon toga poraza Matijaš je s još većom vojskom opsjeo Haimburg koji je prisiljen na predaju u listopadu iste godine. Ofenziva je nastavljena prema Beču, a osvojena su mjesta St. Vein, Baden, Enzersdorf. U travnju 1483. zbog straha da ne ostane u opkoljenom Beču Fridrik III. bježi u Graz. Matijaš uskoro osvaja i Kisek u Ugarskoj koji se nalazio pod njemačkom vlašću još od vremena Ladislava V. Posthuma. Kratko primirje uskoro je sklopljeno ponajprije zbog nedostatka novca u državnim blagajnama obojice vladara, a novi pokušaji potpunoga izmirenja nisu uspjeli unatoč pokušajima papinskoga legata Castella (Franknoi 1891; V. Klaić 1973: 169).

Početakom 1484. Matijaševe trupe upale su u Donju Austriju s namjerom da osvoje Beč. U novom pohodu osvojeni su Bruck na Litavi i Kahlenberg (Franknoi 1891; V. Klaić 1973: 170). Potkraj godine osvojen je i Korneuburg, a 29. siječnja 1485. počinje napad na Beč u koji Matijaš ulazi 1. lipnja 1485. s 8000 vojnika (Laffan 1936: 152; Bálint 1936: 616; Hantsch 1951: 213; *Encyclopedia Britannica Micropedia* 1995, s. v. Hungary Matthias I: 947; Bak 1985: 348; Grgin 2002: 35; Scott 2008: 343). Matijaš se tada po zakonu oružja (*iure belli*) prozvao zakonitim vladarom Austrije. U ljeto 1485. Matijaš je nastavio osvajati Donju Austriju pa uskoro padaju Tulln i Pechlarn, a nastavljene su i vojne operacije u Gornjoj Austriji, Štajerskoj, Koruškoj i Kranjskoj (Franknoi 1891; V. Klaić 1973: 170; Zacek 1984: 948)

Fridrik III. odmah nakon pada Beča odlazi u Njemačku gdje moli staleže za pomoć u ratu te postavlja zahtjev da se Maksimilijan izabere za nje-

mačkoga kralja. Na saboru u Frankfurtu početkom 1486. car dobiva vojnu pomoć od 34 000 vojnika, a 16. veljače 1486. Maksimilijan je izabran za njemačkoga kralja (1486–1519) (Franknoi 1891; V. Klaić 1973: 171; Laffan 1936: 152; Bálint 1936: 616; Hantsch 1951: 213; Scott 2008: 345). To je bio velik udarac Matijaševim dugogodišnjim naporima da postane njemački kralj jer tim činom gubi svaku nadu u budući izbor. Matijaš je vjerojatno ljut zbog novoga spleta okolnosti te još većom žestinom nastavlja rat u austrijskim zemljama. U srpnju 1486. osvojen je Stein, u kolovozu Zistersdorf i Feldsberg, a u jesen su osvojeni Laa, Retz, Eggenburg i Zwettl (Franknoi 1891; V. Klaić 1973: 171; Grgin 2002: 35). Tijekom 1487. osvojen je velik dio sjeverne Štajerske, a 17. kolovoza nakon dvogodišnje opsade palo je i Bečko Novo Mjesto. Nakon tih uspjeha Matijaš je u svojim rukama držao gotovo cijelu Donju Austriju,³¹ velik dio Štajerske, Kranjske i Koruške i neka mjesta u Gornjoj Austriji.

Novo primirje, koje je trebalo potrajati do 2. lipnja 1488, sklopljeno je 16. prosinca 1487. Tijekom 1488. primirje je ponovno produženo, a 1489. Maksimilijan se trudio da se sklopi konačni mir između njegova oca i Matijaša pa je ponudio ugarskomu kralju da zadrži sve zauzete zemlje, a obećao je i svoju kćer Margaretu za ženu Ivanišu Korvinu (Franknoi 1891; V. Klaić 1973: 172; Nehring 1975: 188–189). Ipak konačni mir nije sklopljen jer je Fridrik zabranio sinu svako popuštanje,³² a novo je primirje produženo do 8. rujna 1490. (Franknoi 1891; V. Klaić 1973: 173). Do novoga pokušaja mirenja nije ni došlo jer je u međuvremenu Matijaš umro.

Odnosi s Venecijom i ostalim talijanskim državama tijekom posljednjega desetljeća vladavine

Kao što je već prije navedeno, Matijaš se nakon braka s Beatricom sve više upletao u politiku talijanskih država (detaljnije u: Armstrong 1936). Zbog toga je morao dio svoje snage utrošiti i na prostor Italije gdje 1481. pomaže papi Sikstu IV. i kralju Ferdinandu tijekom osmanske opasnosti. Osmanlije naime tada osvajaju Otranto (Rázsó 1982; Grgin 2002) pa postoji realna opasnost od dolaska Osmanlija i na Apeninski poluotok. Ubrzo je Ferdinand tražio Matijaševu pomoć zbog rata lige (Napulj, Milano i Firenca) i Venecije (1481–1484). Još veće probleme zadao je Ferdinand svomu zetu u

---

³¹ Izuzev Kremsa, Melka, Ipsa, Windhofena.

³² Navodno je carev astrolog prerekao da će Matijaš ubrzo umrijeti pa zbog toga nije želio sklopiti mir (Franknoi 1891; V. Klaić 1973: 173).

vrijeme sukoba s novim papom Inocentom VIII. U svezi s tim Matijaš je 29. siječnja 1486. sazvao vijeće prelata i velikaša u kraljevsku palaču u Budimu gdje je pred mletačkim i firentinskim poslanikom izjavio da će pomagati svomu tastu.³³ Papi je tada zaprijetio da će pozvati svijet na opći crkveni sabor, a uz to da će zaratiti s Venecijom ako oni napadnu Ferdinanda (Franknoi 1891; V. Klaić 1973: 173; Rázsó 1982: 137–138).

Odnosi Venecije i Matijaša nisu bili idealni još od vremena kada su oni 1466. sklopili mir s Osmanlijama. Kao što je već rečeno, do suprostavljanja interesa između Venecije i Matijaša dolazi osobito nakon ženidbe s Beatricom, što je rezultiralo sve aktivnijom politikom na Apeninskom poluotoku. Uz to je Matijaš želio svojoj državi priključiti i Dalmaciju i Primorje koje drži Venecija. Matijaš je 1487. zaratio s Venecijom zbog papinske Ancone koja od travnja 1488. nosi Matijašev stijeg (Franknoi 1891; V. Klaić 1973: 174; Rázsó 1982: 137–138).

U jesen 1488. papa je pokušao obnoviti dobre odnose Matijaša i Rimske kurije (Nagy i Nyáry 1875–1878). Sljedeće, 1489. godine papinski je legat došao u Beč gdje je pregovarao s Matijašem koji je ostao pri odluci da će se odreći saveza s Anconom ako se papa obveže da neće gradu učiniti ništa nažao. Potkraj života Matijaš je želio sklopiti i mir s Venecijom (Franknoi 1891; V. Klaić 1973: 175; Rázsó 1982: 137–138).

Posljednje godine života i borbe oko nasljedstva prijestolja

Kao što je već rečeno, Matijaš nije imao legitimnoga nasljednika ni nakon tri braka.³⁴ Njegovo jedino dijete bio je njegov nezakoniti sin Ivaniš, rođen 1473. godine. Matijaš se stoga od 1480. trudio da Ivaniša učini svojim legitimnim nasljednikom (Bak 2008: 723). Matijaševa supruga Beatrica željela je svomu suprugu po svaku cijenu dati nasljednika, pa je čak 1487. godine poslala po liječnika svoje sestre Eleonore, ferarske kneginje (Franknoi 1891; V. Klaić 1973: 180), ali snovi Matijaša i Beatrice o legitimnom nasljedniku nisu se ispunili.

---

³³ Iz prosinaca 1485. potječe Matijaševa izjava prema kojoj je rekao da će sam povesti vojsku u Napulj kako bi pomogao svomu tastu (Franknoi 1891; V. Klaić 1973: 173).

³⁴ Matijaš se prvi put oženio prije stupanja na prijestolje Elizabetom Celjskom, kćeri Ulricha II. Celjskoga. Ona je umrla potkraj 1455. prije nego što je brak bio legitiman i konzumiran, a Matijaš je ostao udovac u dobi od dvanaest godina. Vidi: Cawley 2006–2012. [<http://www.fmg.ac/Projects/MedLands>], preuzeto 1. 2. 2012.

Posljednjih godina života Matijaš se svim sredstvima trudio kako bi Ivaniša proglasio svojim nasljednikom. Čak su i kraljevi astrolozi pokušali horoskopima utjecati na Ivanišov izbor. No, kralj se nije osudio proglasiti Ivaniša nasljednikom zbog toga što je Ivaniš bio njegov nezakoniti sin. Upravo se Beatrica najviše bojala da bi eventualnim izborom Ivaniša izgubila vlast. Zbog toga se izborila da se kraljev kancelar Petar Varda, koji se zalagao da se Ivaniš proglasi nasljednikom, 1484. godine baci u tamnicu. Kraljica je u nastojanju da sebi osigura vlast u slučaju kraljeve smrti oko sebe okupila velik broj pristaša koji su joj trebali pružiti podršku u preuzimanju vlasti do trenutka eventualne njezine ponovne udaje (Franknoi 1891; V. Klaić 1973: 181–183).

Matijaš je Ivanišu želio omogućiti put do prijestolja i eventualnom ženidbom s nekom od kraljevskih obitelji. U svezi s tim ponudila je i kraljica Beatrica Ivanišu jednu od kćeri Fridrikova brata (Franknoi 1891; Bak 1990: 73; Grgin 2002: 35). U veljači 1485. Matijašev glasnik poslan je na dvor Ludovika Sforze gdje je zaprosio u Ivaniševo ime njegovu kćer Blanku Mariju (Grgin 2002; Bak 2008). U studenom 1487. godine poslan je u Milano varadinski biskup koji je potpisao ženidbeni ugovor. Nezadovoljna Beatrica pokušala je sve da Matijaš nju proglasi za svoga jedinoga nasljednika. Matijaš je ipak prije smrti uspio pismeno obvezati prelate i staleže da Ivaniša nakon njegove smrti izaberu za kralja (svibanj i lipanj 1489) (Franknoi 1891; V. Klaić 1973: 183; Šišić 1975: 241), ali od Matijaševih želja neće biti ništa zbog izdaje njegovih najvjernijih pristaša.

U siječnju 1490. Matijaš je u pratnji svoje supruge napustio Budim i otišao u Austriju na pregovore s Maksimilijanom, a pri odlasku je Ivanišu predao upravu nad budimskim kraljevskim dvorom, riznicom, knjižnicom i arhivom. Kralj je predao Ivanišu i utvrdu u Višegradu gdje je bila pohranjena kruna sv. Stjepana. U Beču su Ivanišu ustupljeni mnogi posjedi u Hrvatskoj, mnoge osvojene pokrajine u Austriji i Šleskoj (Franknoi 1891; V. Klaić 1973: 185; Šišić 1975: 241), ali Matijaševa želja da se Ivaniš službeno proglasi njegovim nasljednikom nije uspjela jer je umro 6. travnja 1490. u Beču od bolesti.³⁵

Vojska

Za uspješnu vanjsku politiku svakomu su vladaru potrebne jake vojne jedinice na koje se može osloniti. Prema uzoru na zapadne tehnološke ino-

---

³⁵ Postoje i razne indicije kod historiografa da je Matijaš otrovan, no za to nema pravih dokaza.

vacije koje je kombinirao s idejama usvojenim od Osmanlija kralj Matijaš organizirao je vrlo dobre vojne postrojbe opremljene s najsvremenijim naoružanjem onoga vremena. Takva moderno opremljena vojska uspješno je mogla ispunjavati gotovo sve povjerene joj zadatke.

Kraljevu su vojsku činile četiri osnovne grupacije jedinica: plaćenici, banderij, *militia portalis* i plemićka vojska (Grgin 2002: 31; Rázsó 1982; Szakály 1982a). *Militia portalis* igrala je vrlo malu ulogu u Matijaševo vrijeme, plemićka vojska postupno je gubila na važnosti, a banderij je uglavnom korišten na južnim granicama kraljevstva (Grgin 2002; Rázsó 1982; Szakály 1982a). Osnovni dio stajaće vojske činili su plaćenici koji su poslije bili poznati kao crna četa ili vojska (Bálint 1936: 612–619; Rázsó 1982; Szakály 1982a; Bak 2008: 721). Nazvana je tako prema svomu vođi “crnomu” Johanu Haugwitzu (Grgin 2002: 32; Rázsó 1982; Szakály 1982a).

Na temelju oslobođenja plemstva od vojne dužnosti³⁶ i stalnoga ubiranja izvanrednoga poreza stvoreni su temlji za stvaranje stalne plaćeničke vojske. Njezine su jedinice bile podijeljene na tešku i laku konjicu i pješništvo, artiljeriju, dunavsku mornaricu i kraljevsku gardu zaduženu za čuvanje i održavanje kraljevskih gradova. Tešku su konjicu činili uglavnom Česi, Poljaci, Nijemci i Mađari, laku Mađari, Srbi, Moldavci i Hrvati, a pješništvo većinom Česi, Poljaci, Nijemci, Švicarci, Mađari i Transilvanci (Zarnóczki 1992: 65; Rázsó 1982; Szakály 1982a). Prema mletačkim diplomatskim izvješćima Matijaš je sedamdesetih godina XV. stoljeća računao na 20 000 plaćenika (Bak 2008: 721) i na nekoliko tisuća banderijskih i pomoćnih trupa iz Ugarske i vazalnih zemalja, a u kasnijim razdobljima i s vojskom od 100 000 do 120 000 vojnika. Stajaća vojska 1486–1487. brojala je 28 000 vojnika i 9000 bojnih kola te nešto topništva (Rázsó 1982; Szakály 1982a; Grgin 2002; Bak 2008).

Naoružanje je uglavnom ovisilo o etničkim karakteristikama pojedinih postrojbi. Tako se mogu uočiti teški i laki mačevi zapadne i istočne provenijencije te bodeži istoga tipa koje je konjica rijetko upotrebljavala. Prevladavali su teški njemački oklopi, ali je bilo i oklopa francuskoga i talijanskoga tipa. Gotovo kod svih tipova naoružanja mogu se uočiti i istočnjački elementi (Zarnóczki 1992; Rázsó 1982; Szakály 1982a).

Najveću ulogu u ratovanju imala je laka konjica koja je iznenadnim napadima na neprijatelja postizala demoralizirajuće učinke koji su često paralizirali njihovu komoru i opskrbu. Pješništvo nije imalo tako veliku ulogu u brojnim ratovima. Ono je većinom organizirano u teško oklopljenu pješadiju, vojnike sa štitovima, laku pješadiju i streljačke odrede opremljene

---

³⁶ Prvi put Matijaš je oslobodio magnate od vojne dužnosti 1468. (Grgin 2002).

puškama i lukovima. Njihova je uloga u bitkama u vrijeme Matijaševih vojnih pohoda uglavnom bila zanemariva (Zarnóczy 1992: 65; Rázsó 1982; Szakály 1982a).

Posljedice burne europske politike

Matijaševu smrt jedva su dočekale njegove nekadašnje pristaše koje su bile već postupno napuštale Matijašev tabor.³⁷ Na Ivaniševoj strani ostali su jedino slavonski velikaši predvođeni Lovrom Iločkim. Kao pretendenti za prijestolje, uz Ivaniša, ubrzo se javlja češki kralj Vladislav Jagelović, njegov mlađi brat, poljski kraljević Ivan Albert i njemački kralj Maksimilijan (Bak 2008: 723–724). Svi oni temelje svoje kraljevsko pravo na rodbinskim vezama s bivšim ugarskim kraljevima (Šišić 1975: 242). Uz pomoć Stjepana Zapolje izabran je na saboru u Pešti 15. srpnja 1490. za Matijaševa nasljednika češki kralj Vladislav. Ivaniš je postao nasljedni slavonski herceg i ban hrvatsko-dalmatinski (Šišić 1975: 242; Bak 2008: 724).

Nakon izbora Vladislava u kraljevstvu dolazi do građanskoga rata između pristaša pojedinih tendenata, što rezultira slabljenjem dotada jakoga i ujedinjenoga kraljevstva. Izgubljeni su svi teritoriji u Donjoj Austriji stečeni dugotrajnim i skupim ratovima, a 1491. Vladislav ih se odrekao (Šišić 1975: 242; Scott 2008: 343). Maksimilijanu je 1492. zajamčeno pravo nasljedstva ako Vladislav ne bude imao zakonitoga nasljednika (Šišić 1975: 242), čime je ponovno utemeljen put dolaska Habsburgovaca na ugarsko prijestolje. Da situacija bude još gora, ubrzo nakon Matijaševe smrti u ratovima iscrpljenom kraljevstvu ponovno je zaprijetila i stalna osmanska opasnost.

Sigurno je jedan od velikih uzroka slabljenja moći Ugarsko-hrvatskoga Kraljevstva i ugleda samoga kralja bilo ukidanje svih tekovina Matijaševe unutrašnje i vanjske politike, npr. ukidanje poreznih reformi iz 1467, ali i mogućnosti skupljanja izvanrednih poreza. Sve navedeno što zbog slabe ličnosti novoga kralja, što je zbog nemoći plemstva završilo velikim porazom na Mohaču 1526. godine i ulaskom Ugarske i Hrvatske u sastav Habsburškoga Kraljevstva.

Zaključak

Matijaš Korvin, “prijatelj muza”, govorio je mnoge europske i svjetske jezike koji su mu omogućili da stupi u kontakte s mnogim kraljevskim i

---

³⁷ Opširnije o daljem tijeku zbivanja vidi: V. Klaić 1973; Šišić 1975: 242.

kneževskim dvorovima tadašnjega svijeta. Kao dobar poznavatelj klasičnih i modernih humanističkih ideja na svom je dvoru okupio najznamenitije znanstvenike, umjetnike i humaniste koji su podržavali njegove napore u stvaranju jakoga srednjoeuropskoga kraljevstva. U početku ga je podržavao odgojitelj i kancelar Ivan Vitez od Sredne (do 1471/1472), a poslije Petar Varda (do 1484). Matijaš je neprestanim ratovima s njemačkim carem, češkim i poljskim kraljem, ali i političkim brakovima pokušao stvoriti temelje jedne jake centralizirane kraljevine. Pri tome su potrošena golema sredstva koja su dala samo ograničene i trenutačne rezultate čije su tekovine nestale odmah nakon njegove smrti. Svoju diplomatsku aktivnost usmjerio je i prema talijanskim kraljevinama, Papinskoj Državi, ali i prema Francuskoj, Burgundiji, Veneciji, Egiptu, Perziji i Rusiji. Njegov je dvor bio jedan od najznamenitijih i najobrazovanijih humanističkih dvorova XV. stoljeća. Zbog svih svojih vrlina, ali i mana Matijaš je upravo u vrijeme najžešćih osmanskih osvajanja i slabosti Habsburgovaca u narodu ostao simbol jake države i neovisnosti od stranih osvajača.

Matijaš je svakako bio vrlo značajan vladar čija je uloga u povijesti Ugarske i Hrvatske neizmjerljiva. On je, kao što je već nekoliko puta istaknuto, svu svoju unutrašnju politiku usmjerio jačanju kraljevske vlasti i širenju granica države. Takva politika nije bila u interesu krupnoga plemstva i knezova koji su u prethodnih petnaest godina unutrašnjega rasula ojačali svoj utjecaj i ukinuli mnoge povlastice kraljevskih gradova (npr. obitelj Celjskih). Matijaš je tijekom tridestogodišnje vladavine svoj oslonac našao u sitnom i srednjem plemstvu i građanstvu te je u najvećoj mjeri skršio otpor krupnoga plemstva. Tako je krupno plemstvo nakon Matijaševe smrti jedva čekalo da na vlast dovede slaboga vladara i da ponovno preuzme vlast u svoje ruke te pri tome ne razmišljajući o eventualnim posljedicama za kraljevstvo.

Raukar je (1997: 88–95) među prvima suvremeno ocijenio vladavinu Matijaša Korvina i pri tome je, među ostalim, istaknuo kako je Matijaš usprkos svojem nepotrebnom trošenju snaga u Podunavlju u prvom redu uspješno usporio i prekinuo osmanske prodore.³⁸ Pretpostavka da je Matijaševo okretanje na zapad osim borbe za izgradnju jakoga podunavskoga

---

³⁸ “Protoosmanski rezultat njegove vladavine, zbog objektivnih i subjektivnih, vanjskih i unutarnjih razloga, i nije mogao biti uspješnijim ili ne bitno boljim nego što je to bio. Obrazovanje ‘velike i snažne državne zajednice’ u Podunavlju bijaše samo teozom povjesnika. U društvenoj je stvarnosti korvinskog doba, pak, samo neostvarivom zamisli što je za posljedicu imala uzaludno rasipanje snaga na prostoru između Budima i Beča. Četverodesetljetni sukob Matijaša i Fridrika III. nagovijestio je takve zamisli i na habsburškoj i na korvinskoj strani. Bio je to sukob dinastičkih zamisli o jakoj državi u Podunavlju, ali je i konačni njihov rezultat bio više nego skroman” (Raukar 1997: 93).

kraljevstva imalo za cilj i ostvarenje materijalnih pretpostavki za uspješan otpor Osmanlijama sigurno je bila jedna od vodilja Matijaševе politike, iako se to danas ne može niti dokazati niti dati pouzdane odgovore. Jagelovići, za čije su vladavine (1490–1526) izgubljene sve tekovine Matijaševih tridesetogodišnjih nastojanja, napustili su djelotvornu obranu koju je Matijaš organizirao šezdesetih godina XV. stoljeća. Rezultat njihove pasivne politike prema Osmanlijama nije bio samo mohački poraz nego je time započelo stopedestogodišnje razdoblje osmanske okupacije velikih dijelova Ugarske i Hrvatske te pad samoga Budima pod osmansku vlast.

Izvori

- Franknoi, Vilmos (ur.) 1895. *Mátyás király levelei*, I–II. Budapest.
- Nagy, Iván, Albert, Nyáry, ur. 1875–1878. *Magyar diplomacziak emlekek Matyas kiraly korabol. 1458–1490.*, sv. I–IV. Budapest.

Literatura

- Abulafia, David, Martin Bret, Simon Keynes, Peter Linehan, Rosamond McKitterick, Edward Powell, Jonathan Shepard, Peter Spufford, ur. 2008. *The New Cambridge Medieval History*, vol. VII: c. 1415 – c. 1500. Cambridge.
- Armstrong, Edward. 1936. The Papacy and Naples in the Fifteenth Century. U: Previtě-Orton, C. W., Z. N. Brooke, ur. *The Cambridge Medieval history*, sv. VIII: *The close of the middle ages*. London.
- Bak, János M., ur. 1985. *Dictionary of the Middle ages*, sv. VI: Hungary. United States of America.
- Bak, János M. 1990. The late Medieval Period 1382–1526. U: *History of Hungary*. Sugar, P. D. F. i Hanák, P. ur. London – New York.
- Bak, János M., – B. K. Kiraly, ur. 1982. *From Hunyadi to Rakoczi: War and Society in Medieval and Early Modern Hungary*. Brooklyn.
- Bak, János M. 2008. Hungary: Crown and Estates. U: Abulafia, David, Martin Bret, Simon Keynes, Peter Linehan, Rosamond McKitterick, Edward Powell, Jonathan Shepard, Peter Spufford, ur. *The New Cambridge Medieval History*, vol. VII: c. 1415 – c. 1500. Cambridge.
- Bálint, Hóman. 1936. Hungary, 1301–1490. U: Previtě-Orton, C. W., Z. N. Brooke, ur. *The Cambridge Medieval history*, sv. VIII: *The close of the middle ages*. London.
- Birnbaum, Marianna D. 1981. *Janus Pannonius: Poet and politician*. Zagreb.
- Birnbaum, Marianna D. 1986. Dubrovnik i mađarski kraljevi. *Dubrovnik*, sv. XXIX: 4–5.

- Birnbaum, Marianna D. 1988. *Humanism in Hungary, Renaissance humanism, Foundations, forms and legacy*, sv. II: *Humanism beyond Italy*. Philadelphia.
- Birnbaum, Marianna D. 1992. Matthias Corvinus in Humanist and Popular Perspective. U: *European Monarchy*. Heinz Duchhardt, Richard A. Jackson, David Sturdy, ur. Stuttgart.
- Birnbaum, Marianna D. 1996. *The Orb and the Pen. Janus Pannonius and Matthias Corvinus and the Buda Court*. Budapest.
- Budiša, Dražen. 1988. *Humanism in Hungary, Renaissance humanism, Foundations, forms and legacy*, sv. II: *Humanism beyond Italy*. Philadelphia.
- Dadić, Žarko. 1990. Znanstveni i kulturni krug Ivana Viteza u Mađarskoj u 15. stoljeću. U: *Dani Hvarskog kazališta 16: hrvatski humanizam – Janus Pannonius*. Nikola Batušić, ur. Split.
- Deák, I. 1982. *Encyclopedia International*, s. v. Matthias Corvinus, sv. XI. United States of America.
- Dinić-Knežević, Dušanka. 1985. Dubrovčani u službi ugarskih vladara tokom srednjeg veka. *Zbornik Matice srpske za istoriju*, sv. XXXI. Novi Sad.
- Dinić-Knežević, Dušanka. 1986. *Dubrovnik i Ugarska u srednjem veku*. Novi Sad.
- Enciklopedija Jugoslavije* 1958, s. v. Janus Pannonius, sv. III. Zagreb.
- Encyclopedia Britannica Micropedia* 1995, s. v. Hungary Matthias I, sv. VII. Great Britain.
- Farbaky, Péter, ur. 2008. *Matthias Corvinus, the King: tradition and renewal in the Hungarian Royal Court, 1458–1490: exhibition catalogue: Budapest History Museum, 19 March 2008–30 June 2008*. Budapest.
- Franknoi, Vilmos. 1891. *Mathias Corvinus, König von Ungarn 1458–1490*. Budapest.
- Franzen, August. 1993. *Pregled povijesti crkve*. Zagreb.
- Gieysztor, Aleksander. 2008. The Kingdom of Poland and the Grand Duchy of Lithuania 1370–1506. U: David Abulafia, Martin Bret, Simon Keynes, Peter Linehan, Rosamond McKitterick, Edward Powell, Jonathan Shepard, Peter Spufford, ur. *The New Cambridge Medieval History*, vol. VII: c. 1415 – c. 1500. Cambridge.
- Grgin, Borislav. 2002. *Počeci rasapa – Kralj Matijaš Korvin i srednjovjekovna Hrvatska*. Zagreb.
- Hanák, Péter, ur. 1991. *The Corvina history of Hungary from earliest times until the present day*. Budapest.
- Hanák, Péter, ur. 1995. *Povijest Mađarske*. Zagreb.
- Hantsch, Hugo. 1951. *Die Geschichte Österreichs*. Graz – Wien.
- Hrvatska opća enciklopedija* 2005, s. v. Matija Korvin, sv. VII. Zagreb.
- Jedin, Hubert. 1993. *Velika povijest crkve*, sv. III/II. Zagreb.

- Klaić, Nada. 1962. *Enciklopedija Jugoslavije*, s. v. Matija Korvin, sv. V. Zagreb.
- Klaić, Vjekoslav. 1973. *Povijest Hrvata od najstarijih vremena do svršetka XIX. stoljeća*, sv. IV. Zagreb.
- Klassen, John. 2008. Hus, the Hussites and Bohemia. U: David Abulafia, Martin Bret, Simon Keynes, Peter Linehan, Rosamond McKitterick, Edward Powell, Jonathan Shepard, Peter Spufford, ur. *The New Cambridge Medieval History*, vol. VII: c. 1415 – c. 1500. Cambridge.
- Krofta, Kamil. 1936. Bohemia in the Fifteenth Century. U: C. W. Previté-Orton, Z. N. Brooke, ur. *The Cambridge Medieval history*, sv. VIII: *The close of the middle ages*. London.
- Kurelac, Miroslav. 1982a. Kulturna i znanstvena djelatnost Ivana Viteza od Sredne (1405–1472). U: *Zbornik Zavoda za povijesne znanosti JAZU*, sv. XII: 21–34.
- Kurelac, Miroslav. 1982b. Ivan Vitez od Sredne i njegov znanstveni krug sredinom XV. stoljeća. U: *Zbornik radova IV. simpozija iz povijesti znanosti "Prirodne znanosti i njihove primjene kod Hrvata u srednjem vijeku"*. Zagreb.
- Kurelac, Miroslav. 1990. Ivan Vitez od Sredne i Jan Panonije (Ivan Česmički) između anarhije i tiranije. *Mogućnosti XXXVII(1–2): 177–197*.
- Kurelac, Miroslav. 1998. Hrvatski protuosmanski pisci XV. stoljeća. U: *Rasprave iz hrvatske kulturne prošlosti*, 1. Zagreb.
- Laffan, R. G. D. 1936. The Empire in the Fifteenth Century. U: C. W. Previté-Orton, Z. N. Brooke, ur. *The Cambridge Medieval history*, sv. VIII: *The close of the middle ages*. London.
- Márton, Tarnóc. 1994. *Mátyás király és a Magyarországi reneszánsz (1450–1541)*. Budapest.
- Matthias Corvinus und seine zeit – Ungarn 1458–1490*. (Katalog izložbe). Budapest 1990.
- Matuz, Josef. 1992. *Osmansko carstvo*. Zagreb.
- Nehring, Karl. 1975. *Matthias Corvinus, Kaiser Friedrich III, und das Reich*. München.
- Previté-Orton, C. W., Z. N. Brooke, ur. 1936. *The Cambridge Medieval history*, sv. VIII: *The close of the middle ages*. London.
- Raukar, Tomislav. 1997. *Hrvatsko srednjovjekovlje*. Zagreb.
- Rázsó, Gyula. 1973. *Die Feldzüge des Königs Matthias Corvinus in Niederösterreich*. Firenze.
- Rázsó, Gyula. 1982. The Mercenary Army of King Matthias Corvinus. U: János M. Bak, Bela K. Király, ur. *From Hunyadi to Rákóczi. War and Society in Late Medieval and Early Modern Hungary*. Brooklyn – New York.
- Rázsó, Gyula. 1986. Die Türkenpolitik Matthias Corvinus. *Acta historica academiae scientiarum Hungaricae* 32: 7–14.

- Ryder, Alan. 2008. The Papal States and the Kingdom of Naples. U: David Abulafia, Martin Bret, Simon Keynes, Peter Linehan, Rosamond McKitterick, Edward Powell, Jonathan Shepard, Peter Spufford, ur. *The New Cambridge Medieval History*, vol. VII: c. 1415 – c. 1500. Cambridge.
- Scott, Tom. 2008. Germany and the Empire. U: David Abulafia, Martin Bret, Simon Keynes, Peter Linehan, Rosamond McKitterick, Edward Powell, Jonathan Shepard, Peter Spufford, ur. *The New Cambridge Medieval History*, vol. VII: c. 1415 – c. 1500. Cambridge.
- Szakály, Ferenc. 1976. Ország-perspektivak nélkül [A Country without Perspectives], *Kritika* 8: 29–32.
- Szakály, Ferenc. 1982a. The Hungarian-Croatian Border Defense System and its Collapse. U: János M. Bak, B. K. Kiraly, ur. *From Hunyadi to Rakoczi: War and Society in Medieval and Early Modern Hungary*. Brooklyn.
- Szakaly, Ferenc. 1982b. A torok-magyar kuzdelem szakaszai a mohacsi csata elott [Phases of Turco-Hungarian Warfare Before the Battle of Mohacs 1365–1526 AD]. U: *Mohacs Tanulmányok* 1986: 11–58.
- Šidak, Jaroslav, Bogo Grafenauer, Dušan Perović, ur. 1953. *Historija naroda Jugoslavije*, sv. I. Zagreb.
- Šišić, Ferdo. 1975. *Pregled povijesti hrvatskog naroda*. 3. izdanje. Zagreb.
- Tanner, Marsus. 2008. *The Raven King-Matthias Corvinus and the Fate of His Lost Library*. New Haven – London.
- Tomorad, Mladen. 2005. Matijaš Korvin. *Meridijani* 92: 94–99.
- Zacek, Joseph Frederick. 1984. *Encyclopedia Americana*, s. v. Matthias Corvinus, sv. XVIII. United States of America.
- Zarnóczki, Attila. 1992. *Mátyás király katonái*, I–II.

Foreign Policy of King Matthias Corvinus from 1464 to 1490

This article is the second part of a longer paper in which the author reviews the very complex foreign policy of Hungarian-Croatian king Matthias Corvinus. In this paper the author analyses major events from Matthias' coronation in the spring of 1464 until his sudden death in Vienna in the spring of 1490. The whole paper and analysis of events are based on research of various sources and literature.

In the first chapter the author describes the failed attempt of Pope Pius II to organize a crusade against the Ottoman Empire in 1464 and Matthias' own actions against the Turks with the main goal of strengthening his southeastern borders. In the second chapter the author analyses the conflict between Matthias and his ex-father-in-law, George of Poděbrady, and the war between them (1468–1471). In the third chapter the author gives a short overview of the uprising of magnates and the aristocracy against the central rule of King Matthias (1472). The fourth chapter deals with the war for the Bohemian throne from 1471 to 1479 and the war against Frederick III in 1477. In the next chapter the author gives a brief overview of the diplomatic relations between popes and Matthias Corvinus over a longer period of time, from 1464 to 1490. The main subject of the sixth chapter is the war against the Ottoman Empire during the seventh and eighth decade of the 15th century. In the seventh chapter the author describes Matthias' search for his next wife and his marriage to Beatrice of Aragon. In the following chapter the author reviews Matthias' new war against Frederick III for the title of the German Empire. The ninth chapter is a brief overview of Matthias' foreign policy in the Italian states and Venice during the last decade of his life. The tenth chapter is dedicated to the final years of Matthias' life. The next chapter analyses one of the most important segments of his foreign policy – his army. This article ends with short overview of the events which happened after the death of King Matthias and the consequences of his stormy policy.

Key words: King Matthias' foreign affairs, George of Poděbrady, Frederick III of Habsburg, Casimir IV of Poland, war for the Bohemian throne, Beatrice of Aragon, Venetia, papacy, Italian states, Ottoman Empire, Maximilian of Habsburg, army